

Εκκλησία Τιμίου Σταυρού, Πελένδρι, Λεμεσός, Κύπρος

Η εκκλησία του Τιμίου Σταυρού βρίσκεται στο χωριό Πελένδρι της επαρχίας Λεμεσού στα βουνά της οροσειράς του Τροόδους. Η εκκλησία αποτελεί μια από τις δέκα εκκλησίες που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO ήδη από το 1985.

Οι τοιχογραφίες που διασώζονται ως τις μέρες μας αποτελούν έξοχα δείγματα των διαφόρων ρευμάτων της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μνημειακής ζωγραφικής, από τον 12ο μέχρι και το 19ο αιώνα.

Η σημερινή μορφή της εκκλησίας του Τιμίου Σταυρού οφείλεται σε προσθήκες και επεμβάσεις διαφόρων εποχών. Η αρχική της φάση χρονολογείται γύρω στα μέσα του 12ου αιώνα και ανήκε μάλλον στον τύπο του μονόκλιτου ναού με τρούλο. Ενδέχεται μάλιστα να επρόκειτο για κοιμητηριακό ναό. Η πρώτη αρχιτεκτονική φάση καταστράφηκε από άγνωστα αίτια. Από την καταστροφή διασώθηκε μόνη η αφίδα η οποία και ενσωματώθηκε στην εκκλησία του 13ου αιώνα. Μια σειρά από άλλες επεμβάσεις ακολουθούν, κατά τις οποίες τμήματα του ναού που είχαν καταστραφεί, είτε ανακατασκευάζονταν είτε καταργούνταν και αντικαθίσταντο σε διευρυμένη μορφή. Το βόρειο κλίτος είναι λίγο μεταγενέστερο και χρονολογείται σαφώς πριν από τα μέσα του 14ου αιώνα, ενώ το νότιο κλίτος προστέθηκε κατά το 16ο αιώνα. Το τελικό αποτέλεσμα είναι ένα τρίκλιτο οικοδόμημα με αρμονικές αναλογίες, οι οποίες αποκρύπτουν την πολυτάραχη αρχιτεκτονική του ιστορία.

Σύμφωνα με την επιγραφή που σώζεται στην αφίδα του Ιερού Βήματος, η αρχική εικονογράφηση της εκκλησίας χρονολογείται στα 1171/2. Η εκκλησία τοιχογραφήθηκε ξανά εξ' ολοκλήρου τον 14ο αιώνα. Μάλιστα για την αγιογράφηση του ναού εργάστηκε δύο ζωγράφοι οι οποίοι ακολούθησαν και διαφορετικές τεχνοτροπίες. Έργα του πρώτου ζωγράφου, ο οποίος είναι επηρεασμένος από την Παλαιολόγεια ζωγραφική, διασώζονται στον τρούλο της εκκλησίας με τον Παντοκράτορα, και οι Ευαγγελιστές στα σφαιρικά τρίγωνα. Η τεχνοτροπία αυτή είναι όμοια με την τεχνοτροπία του ζωγράφου που διακόσμησε το κεντρικό τμήμα της εκκλησίας της Ασίνου του 14ου αι. Τον 16ο αι. ένας δεύτερος ζωγράφος αγιογραφεί τα πορτραίτα των δωρητών στο νότιο τοίχος κοντά στο εικονοστάσιο. Οι τοιχογραφίες στο βόρειο μέρος του ναού χρονολογούνται στον 15ο αι.

Πηγές:

- Οδοιπορικό στις αγιογραφημένες εκκλησίες της Κύπρου, Δομητίου μοναχού, Κύπρος, 2007.
- Ιστοσελίδα Τμήματος Αρχαιοτήτων Κύπρου (11/3/2012).

Η τρισδιάστατη ανακατασκευή του ναού.

Στο αριστερό μέρος διακρίνεται η εξωτερική όψη και στο δεξιό η εσωτερική αρχιτεκτονική (αγιογραφίες) του ναού.

Με απλή ενεργοποίηση του 3D μοντέλου είναι εμφανής η πολυπλοκότητα, η μοναδική ομορφιά και το αριστούργημα του μνημείου.

